

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งรัฐมีหน้าที่จัดบริการให้แก่ประชาชนทุกเพศทุกวัยให้ได้รับความรู้ ให้เกิดทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการดำรงชีวิตตามอัตภาพ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535 : 11) การศึกษาสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าได้ตลอดชีวิต โดยการศึกษายังนำสังคมไทยให้ก้าวสู่ยุคใหม่อย่างมั่นคง และทันต่อเหตุการณ์ของโลกด้วย (สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชชัย, 2541 : 32) ดังเช่นคำกล่าวของพระธรรมปิฎก (2540 : 13) ว่าเหตุการณ์ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ภาวะเศรษฐกิจแบบเสรีเป็นตัวกำหนดให้มีการพัฒนาคน ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนามิติอื่นตามมา โดยในการพัฒนาการศึกษาให้เจริญก้าวหน้าขึ้น ต้องมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหัวใจสำคัญ เพราะผู้บริหารคือบุคคลที่พยายามปฏิบัติงานให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ รู้จักใช้กำลังความสามารถของบุคคลอื่นเข้ามาช่วย มีผู้บริหารเป็นหลักในการประสานให้สมาชิกร่วมกันทำงานเป็นจุดรวมพลังแห่งสมาชิก และเป็นหลักชัยในการปฏิบัติงาน (สมยศ นาวิการ, 2538 : 22)

ตามที่ได้กล่าวมาผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด ดังที่ สมจิต จันทรเทียง (2543 : 4) กล่าวว่า หากสถานศึกษาใดมีผู้บริหารที่ดี มีพฤติกรรมภาวะผู้นำทั้งในด้านมุ่งงาน (Initiating Structure) ด้านมุ่งสัมพันธ์ (Consideration) และให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา มีการสร้างความสมดุลในการปฏิบัติงานระหว่างผู้บริหารกับผู้ร่วมงาน ทำให้ผลงานมีประสิทธิภาพ โดยได้ทั้งงานและน้ำใจของผู้ร่วมงาน ดังนั้น เมื่อผู้บริหารสถานศึกษาต้องการให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ จึงควรให้ความสำคัญในเรื่องพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารทั้งในด้านมุ่งงาน มุ่งสัมพันธ์ควบคู่กันไปในสัดส่วนที่เหมาะสม ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในสถานศึกษา ดังเช่น งานวิชาการ งานการเงิน งานทะเบียน งานกิจกรรม และงานบริหารทั่วไป ซึ่งงานทั้งหมดสถานศึกษาตามที่ได้กล่าวมาแล้วล้วนแต่มีความสำคัญต่อสถานศึกษา แต่งานหลักของสถานศึกษาดูงานวิชาการเพราะสถานศึกษา

ทุกแห่ง ต้องรับผิดชอบในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ และสร้างค่านิยมเป็นไปในแนวทางที่สังคมต้องการ โดยใช้แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวดที่ 4 มาตรา 28 ที่ได้บัญญัติไว้ว่า หลักสูตรการศึกษาทุกระดับให้จัดตามความเหมาะสม มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ จึงนับได้ว่าพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารกับการมีส่วนร่วมในงานวิชาการ ของสถานศึกษานั้นจะแยกออกจากกันไม่ได้เพราะความอ่อนแอหรือความเข้มแข็งทางวิชาการของสถานศึกษาจะขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นสำคัญ ดังนั้นพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารกับการมีส่วนร่วมในงานวิชาการจึงจัดเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของการปฏิบัติงานในสถานศึกษา (วรเดช จันทรศร, 2543 : 38)

สำนักงานบริหารการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทย (2543 : 1) ซึ่งได้กำหนดให้มีการปรับปรุงศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และมีการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การศึกษาประเภทนี้เป็นการศึกษานอกระบบ มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย กำหนดรูปแบบวิธีการจัดการศึกษาและระยะเวลาของการศึกษารวมทั้งการประเมินผล ซึ่งเป็นจุดสำคัญของความสำเร็จทางการศึกษา และ ทนงศักดิ์ หงสกุล (2535 : 3) ได้กล่าวว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งใดมีผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถ รู้จักเสียสละ และรู้จักวิธีการปฏิบัติงานแบบมีส่วนร่วมในงานวิชาการ การจัดหลักสูตรการเรียนการสอน การจัดหาตำราและอุปกรณ์การเรียน การประเมินผลการเรียนการสอน ตามระเบียบของสำนักงานศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2534 นับว่าศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งนั้นได้ผู้บริหารที่ดีทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายต่อไป

ส่วนบุญย์ นิลเกษ (2531 : 5) กล่าวถึงศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดเชียงใหม่ ว่าได้จัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2501 เป็นต้นมา การดำเนินงานในยุคนั้นมีอยู่ที่วัดพระสิงห์วรมหาวิหารเพียงแห่งเดียว ต่อมาได้ขยายไปตามอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ประจำอำเภอเป็นผู้ประสานงาน และคอยให้คำปรึกษากับวัดที่สนใจจะเปิดดำเนินการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ตามกฎระเบียบของสำนักงานการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แห่งประเทศไทย ซึ่งในตำแหน่งผู้บริหารหรือผู้อำนวยการของแต่ละแห่งมาจากการแต่งตั้งตามระเบียบของกรมการศาสนา โดยมีการแต่งตั้งให้เจ้าอาวาสวัดที่มีการขอจดทะเบียนเปิดดำเนินการเป็นผู้บริหาร ตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งในบางแห่งผู้บริหารที่ได้รับแต่งตั้ง ไม่มีประสบการณ์การดำเนินงาน แต่บางแห่งผู้บริหารมีประสบการณ์ในการดำเนินงานดี ทั้งอาจเป็นเหตุให้เกิดความแตกต่างในการดำเนินงาน และด้านพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารกับการมีส่วนร่วมในงานวิชาการของศูนย์ศึกษา

พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จึงนับได้ว่าพฤติกรรมและการมีส่วนร่วมดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญ โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้ร่วมงานที่ช่วยให้ความสะดวกในการดำเนินงานด้านวิชาการ ให้บรรลุเป้าหมาย และในจังหวัดเชียงใหม่ มีศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวน 154 ศูนย์ มีครูผู้สอน ฝ่ายบรรพชิต คฤหัสถ์ จำนวน 1,135 รูป / คน (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดเชียงใหม่, 2545 : ม.ป.ท.)

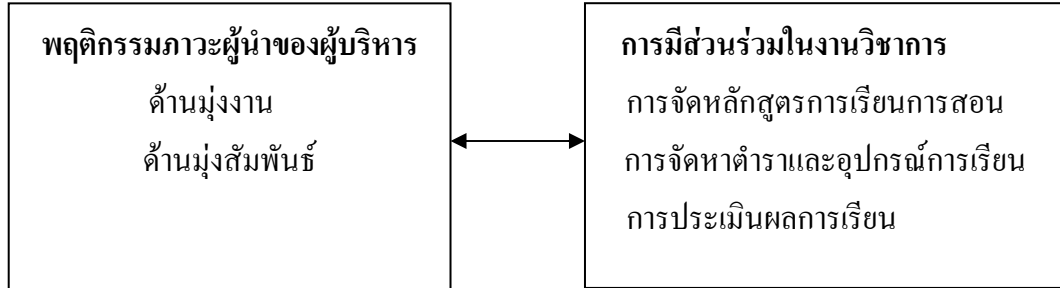
ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารกับการมีส่วนร่วมในงานวิชาการ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมุ่งศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารด้านมุ่งงาน และมุ่งสัมพันธ์ กับการมีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน การจัดหาตำราและอุปกรณ์การเรียน และการประเมินผลการเรียน ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน ซึ่งผลของการวิจัยอาจเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา และหน่วยงานอื่นที่สนใจ ผลการวิจัยได้นำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในพัฒนาการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารกับการมีส่วนร่วมในงานวิชาการ ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดเชียงใหม่

กรอบแนวความคิดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารด้านมุ่งงาน และมุ่งสัมพันธ์ กับการมีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน การจัดหาตำราและอุปกรณ์การเรียนและการประเมินผลการเรียนของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดเชียงใหม่ ดังกรอบแนวความคิดของการวิจัยที่ปรากฏในภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวความคิดของการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตประชากร ได้แก่ครูผู้สอนศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดเชียงใหม่ ฝ้ายบรรพชิต จำนวน 659 รูป และคฤหัสถ์ จำนวน 476 คน รวม 1,135 รูป/คน โดยใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างฝ้ายบรรพชิต จำนวน 180 รูป และคฤหัสถ์ จำนวน 120 คน รวม 300 รูป/คน

ขอบเขตเนื้อหา ผู้วิจัยศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารแบบ 2 มิติ ตามทฤษฎีพฤติกรรมภาวะผู้นำของฮัลพิน (Andrew Halpin, 1966 : 88) ด้านมุ่งงาน มุ่งสัมพันธ์ กับการมีส่วนร่วมในงานวิชาการเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน การจัดหาตำราและอุปกรณ์การเรียน และการประเมินผลการเรียน ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยอาจเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา และหน่วยงานที่สนใจนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายมากยิ่งขึ้นต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดเชียงใหม่ หมายถึง หน่วยเผยแพร่พระพุทธศาสนา มีจำนวน 154 ศูนย์ มุ่งให้ความรู้กับเยาวชนและผู้สนใจ เกี่ยวกับธรรมะ ประวัติ

พระพุทธศาสนา ศาสนปฏิบัติ และมีวิชาเลือกตามความเหมาะสมที่ได้รับความเห็นชอบจาก
กรรมการศาสนา จัดให้มี 4 ชั้นเรียนคือ ชั้นเตรียม ชั้นต้น ชั้นกลาง และชั้นสูง ซึ่งมีการ
กำหนดเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 120 ชั่วโมง ภายใน 1 ปีการศึกษา

พฤติกรรมภาวะผู้นำ หมายถึง การแสดงออกในด้านมุ่งงาน มุ่งสัมพันธ์ของผู้บริหาร
ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดเชียงใหม่

พฤติกรรมภาวะผู้นำด้านมุ่งงาน หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารในการปฏิบัติงาน
ร่วมกับครูผู้สอน ซึ่งมีงานเป็นศูนย์กลาง มีการปฏิบัติงานตามระเบียบทุกขั้นตอนอย่างเข้มงวด

พฤติกรรมภาวะผู้นำด้านมุ่งสัมพันธ์ หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารในการ
ปฏิบัติงานร่วมกับครูผู้สอน ซึ่งมีคนเป็นศูนย์กลาง มีการสร้างมิตรภาพโดยการช่วยเหลือมีความไว้
เนื้อเชื่อใจ ให้ความอบอุ่นใจและให้ความผูกพันอยู่เสมอ

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้เป็นประธานคณะกรรมการบริหาร และทำหน้าที่ผู้อำนวยการของ
ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดเชียงใหม่

ครูผู้สอน หมายถึง ผู้ที่ปฏิบัติการสอนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
จังหวัดเชียงใหม่ มีทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์

การมีส่วนร่วม หมายถึง การแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ และมีการให้ความช่วยเหลือ
ของผู้บริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดเชียงใหม่

งานวิชาการ หมายถึง การจัดหลักสูตรการเรียนการสอน การจัดหาตำราและอุปกรณ์การ
เรียน การประเมินผลการเรียน ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จังหวัดเชียงใหม่

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่